

این حوزه در چهارچوب نظم قبلی صورت گرفت.

اینکه قیمت نان را تثبیت کنیم، قیمت آرد را تثبیت کنیم و نظام چند نرخ برقرار کنیم و با قیمت تضمینی بدون توجه به قیمت گندم در بازار جهانی آن را از کشاورز خریداری کنیم. در حالی که باید همه این سیاستگذاری‌ها را تغییر می‌دادیم. برای مثال می‌توانیم از تولید گندم به عنوان یک محصول استراتژیک حمایت کنیم اما این حمایت را می‌توانیم سر مزعه داشته باشیم ولی به قیمت وارداتی آن خریداری کنیم. از طرف دیگر صادرات و واردات آن را هم آزاد بگذاریم. حمایت سر مزعه یعنی اینکه از کشاورز متناسب با سطح کشت گندم حمایت کنیم. این کار منجر به بهره‌وری بالاتر می‌شود. البته حمایت از خانوار را با یارانه نقدی یا حتی اگر لازم شد با کالبرگ نان همچنان ادامه دهیم، ولی بگذاریم بازار کار خود را انجام دهد و بر فرایند آن و استانداردها و کیفیت آرد و نان نظارت کنیم. بنابراین می‌توانیم بابت بهره‌وری و تحقیقات و توسعه یارانه بدهیم. به عبارتی پرداخت یارانه در این حوزه پذیرفتنی است به شرطی که این یارانه ساختار بازار را مختل نکند. به هر حال اصلاحات در این حوزه که بسیار پریسک بود در سال ۸۹ انجام شد، اما متأسفانه مجدداً به همان ساختار و تفکرات اولیه برگشتیم.

● در سال ۱۳۹۸ وضعیت گندم، آرد و نان چگونه است؟

الان دولت گندم را به قیمت تضمینی ۲۳۰۰ تومان از کشاورز خریداری می‌کند، در حالی که قیمت جهانی آن حدوداً نسی ۲۵۰ دلار است. لذا برای کشاورزی اصلاً صرف نمی‌کند که به دولت بفروشد و آن را به صورت غیررسمی صادر می‌کند. نکته جالب اینکه بودجه یارانه نان و خرید تضمینی گندم حدود ۶۱۰۰ میلیارد تومان است که تمام آن از محل درآمد هدفمندسازی یارانه‌ها تأمین می‌شود.

● اجرای هدفمندی یارانه‌ها در ۲۸ آذرماه سال ۸۹ آغاز شد. درباره چند ماه قبل و چند ماه بعد از آغاز اجرای این قانون توضیح دهید. به‌عنوان مثال به یاد دارم سخنگوی اقتصادی دولت آبان ماه ۸۹ در نشست درباره زمان اجرای این طرح گفت: «زمان مشخص است و به همین زودی اجرا می‌شود.» اما

زمان مشخص اجرا هیچ وقت اعلام نشد. خود شما هم اگر چه چندین نشست خبری برگزار کردید اما هیچ وقت زمان دقیق اجرای این طرح را اعلام نکردید. چرا آخرین روزهای آذر برای این کار انتخاب شد؟ فضای سال ۸۸ کاملاً انتخاباتی بود و قاعدتاً کارکردن در این شرایط خیلی سخت بود. ضمن اینکه مجلس هم به خاطر نزدیکی به انتخابات همکاری لازم را با ما نمی‌کرد و منتظر نتایج انتخابات بود. مثلاً خود مجلسی‌ها در کمیسیون‌ها اعلام می‌کردند منتظریم ببینیم نتایج انتخابات برای چه می‌شود. برای همین کار اجرایی تا برگزاری انتخابات به تعویق افتاد. بعد از برگزاری انتخابات و از نیمه دوم سال ۸۸ مجدداً کار را ادامه دادیم و در نهایت توانستیم در سال ۸۸ لایحه را به تصویب مجلس برسانیم، جمع بندی ما این شد که طرح در لایحه بودجه ۸۸ دیده شود تا بتوانیم اجرای آن را از سال ۸۹ آغاز کنیم. بعد از این اقدامات چندین بار به طور رسمی اعلام کردیم و فقط گفتیم اجرای طرح در نیمه دوم سال ۸۹ خواهد بود.

● چرا؟

به هر حال باید هماهنگی‌ها و سازماندهی‌ها صورت می‌گرفت. در نیمه دوم سال ۸۹ کاملاً روی کار متمرکز شدیم. یکی از کارهای بسیار مهم ما، تهیه بسته‌های حمایتی بود ما برای تک بخش‌ها از جمله حمل‌ونقل شهری، حمل‌ونقل غیرشهری، صنعت، کشاورزی و... بسته‌های حمایتی ارائه دادیم. یعنی کاملاً مشخص کردیم بودیم که باید چقدر منابع مالی به آنها پرداخت شود و آنها چه طرح‌ها و پروژه‌هایی را انجام دهند. کار دیگرمان نهایی کردن قیمت حامل‌ها بود. اولین کاری که پیشنهاد کردیم تعیین قیمت حامل‌ها بر اساس ۱۰ سناریو بود که در هر سناریو، قیمت حامل‌ها نیز متفاوت بود. در واقع قیمت‌گذاری حامل‌ها وقت زیادی از ما و دولت گرفت. یکی دیگر از موضوعات مهم بحث سایر نهاده‌ها و قیمت آنها بود. به یاد دارم یکی از موضوعات مهم، بحث فرآورده‌های پتروشیمی بود. در سال ۸۹ قیمت جهانی نفت دائماً در حال افزایش بود و لذا قیمت محصولات پتروشیمی در بازار ایران نیز افزایش می‌یافت. دلایلش هم فروش فرآورده‌های پتروشیمی در بورس و افزایش قیمت این فرآورده‌ها در بورس بود، زیرا در بورس، محصولات پتروشیمی به قیمت فوب فروش می‌رفت.

در سال ۸۹ ما حدود ۴۰۰ کارخانه آرد و ۶ هزار نانوايي داشتيم که روزانه ۳۰ هزار تن نان توليد می‌کردند. مصرف سالانه گندم نیز حدود ۱۲ ميليون تن بود. یعنی به هر کارخانه تقریباً ۳۰ هزار تن گندم می‌رسید. گندم هم با قیمت تضمینی حدود ۲۵۰ تومان از کشاورزان خریداری می‌شد و پس از توزیع بین کارخانجات آرد، آرد توسط شرکت بازرگانی دولتی از آنها خریداری می‌شد و به چندین نرخ به نانوايي‌ها فروخته می‌شد

تاریخ شفاهی

۱۰ سناریو برای قیمت حامل‌های انرژی طراحی کرده بودیم

برش

در نیمه دوم سال ۸۹ کاملاً روی کار متمرکز شدیم. یکی از کارهای بسیار مهم ما، تهیه بسته‌های حمایتی بود. ما برای تک بخش‌ها از جمله حمل‌ونقل شهری، حمل‌ونقل غیرشهری، صنعت، کشاورزی و... بسته‌های حمایتی ارائه داده بودیم. یعنی کاملاً مشخص کردیم بودیم که باید چقدر منابع مالی به آنها پرداخت شود و آنها چه طرح‌ها و پروژه‌هایی را انجام دهند. کار دیگرمان نهایی کردن قیمت حامل‌ها بود. اولین کاری که پیشنهاد کردیم تعیین قیمت حامل‌ها بر اساس ۱۰ سناریو بود که در هر سناریو، قیمت حامل‌ها نیز متفاوت بود. در واقع قیمت‌گذاری حامل‌ها وقت زیادی از ما و دولت گرفت. یکی دیگر از موضوعات مهم بحث سایر نهاده‌ها و قیمت آنها بود. به یاد دارم یکی از موضوعات مهم، بحث فرآورده‌های پتروشیمی بود. در سال ۸۹ قیمت جهانی نفت دائماً در حال افزایش بود و لذا قیمت محصولات پتروشیمی در بازار ایران نیز افزایش می‌یافت. دلایلش هم فروش فرآورده‌های پتروشیمی در بورس و افزایش قیمت این فرآورده‌ها در بورس بود، زیرا در بورس، محصولات پتروشیمی به قیمت فوب فروش می‌رفت.

می‌شود. بنابراین مجبور بودیم این طرح را زمانی که مصرف حامل‌ها خیلی بالا نیست، انجام دهیم. اجازه بدهید به سال ۸۹ برگردیم. در این سال وضعیت شاخص‌های اقتصادی برای اجرای طرح بسیار مناسب بود. تورم تا حدودی کنترل شده و به حول و حوش ۱۰ درصد رسیده بود. کشور نرخ رشد اقتصادی خیلی خوبی داشت. قیمت نفت بالا رفته و درآمدمان خوب بود. شاخص بورس وضعیت خوبی داشت، از طرفی یکی دو سالی بود با مردم صحبت کرده بودیم و مردم کم و زیاد با طرح آشنا شده بودند. یادم است از نیمه دوم سال ۸۹ به بعد خیلی از مسئولان امنیتی هم به ما توصیه می‌کردند که اجرای طرح را شروع کنید. آن زمان کارگروهی در وزارت کشور زیر نظر وزیر کشور تشکیل شده بود که من هم در جلسات آن کارگروه شرکت می‌کردم. در آن کارگروه که نامش کمیته اجتماعی بود مباحث امنیتی این طرح و اینکه آیا از لحاظ امنیتی آمادگی اجرای این طرح در کشور وجود دارد یا نه؟ بررسی می‌شد. اول آبان ماه سال ۸۹ بود که جلسه کمیته اجتماعی برگزار شد. آن زمان سردار کاظمی که معاون عملیات سپاه بود به عنوان نماینده سپاه و سردار اشتری که آن زمان معاون نیروی انتظامی بود از طرف نیروی انتظامی در این جلسات شرکت می‌کردند. در این جلسات اعلام کرده بودیم اجرای طرح را به‌زودی آغاز می‌کنیم. وقتی تحلیل امنیتی موضوع را از دوستان خواستم، سردار اشتری دو نگرانی عمده داشت؛ نگرانی اول فعالیت و اخبار برخی از سایت‌ها و نگرانی بعدی صف‌های طولانی پمپ بنزین‌ها بود. اگر یادتان باشد وقتی شایعه آغاز اجرای این طرح مطرح می‌شد همان شب صف‌های طولانی در پمپ بنزین‌ها شکل می‌گرفت. با این حال جمع‌بندی ما این بود که جو عمومی آرام است و زمان برای اجرای طرح مناسب است. حتی به‌رغم نگرانی‌های موجود جمع‌بندی سردار اشتری هم این بود که وضعیت عادی است. یعنی آن زمان جمع‌بندی مقامات امنیتی کشور نیز این بود که اگر می‌خواهید طرح را شروع کنید الان بهترین زمان است و وضعیت مناسبی وجود دارد.

● منظورناتان از فعالیت و اخبار برخی از رسانه‌های کشور چیست؟

منظورم فعالیت برخی سایت‌های خبری و خبرگزاری‌هاست. یعنی افراد مسئول خیلی کنترل شده با رسانه‌ها مصاحبه کنند؛ مثلاً در جلسه‌ای که حدود چند هفته قبل از اجرای رسمی طرح هدفمندی برگزار شد، قرارمان این شد که جلوی مصاحبه‌های تند گرفته شود. مسئولان نظارت‌اتلاً مصاحبه نکنند، دلشوره در صحبت کسی نباشد، هر کس صحبت می‌کند با اطمینان با مردم صحبت کند. تمام شواهد و قرائن بیانگر این بود که از لحاظ امنیتی، اقتصادی و سیاسی زمان برای اجرای طرح

مناسب است. به همین دلیل ۲۸ آذر برای اجرا انتخاب شد.

● چه زمانی مشخص شد قرار است قیمت بنزین عدد ۴۰۰ تومان باشد؟

تقریباً محرم همان سال و چند هفته قبل از اجرای طرح بود. رئیس جمهور گفت باید کارها را نهایی کنیم. می‌دانستیم باید در روزهای آینده طرح را اجرا کنیم، برای همین در شب‌های محرم دوباره به دفترمان برمی‌گشتیم. رئیس جمهور در جلسه‌ای (یکی از شب‌های محرم سال ۸۹) به من گفت: «سناریوهای نهایی حامل‌های انرژی را بیاور.» از این سناریوهای مختلف سه سناریو آماده کرده بودیم که از نظر ما نهایی بود. به یاد دارم ایشان در آن جلسه به گونه‌ای از ۳ سناریوی مطرح شده از سوی ما برخورد کرد که نشان می‌داد با سناریوی یک موافق است. بنابراین اکثر افراد حاضر در آن جلسه انتظار داشتند سناریوی یک اجرایی شود، اما بعداً مرا خواستند و گفتند: «سناریو ۳ را اجرا کنید.» یعنی احمدی‌نژاد حتی در جلسه خصوصی هم نشان نداد قصدش چیست و دولت می‌خواهد کدام سناریو را اجرایی کند.

● کارگروه تحولات اقتصادی از چه زمانی و چگونه تشکیل شد؟

۸-۹ ماه قبل از اجرای طرح هدفمندی، آقای احمدی‌نژاد احکام جدیدی به اعضا داد و گفت: «می‌خواهیم کارگروهی تحت عنوان کارگروه تحولات اقتصادی تشکیل دهیم.» شما بروید و کارگروه دیگری تحت عنوان کارگروه هدفمندی یارانه‌ها تشکیل دهید. رئیس این کارگروه هم آقای رحیمی، معاون اول رئیس‌جمهور شد و من هم دبیر کارگروه شدم. هنوز حدود ۷-۸ ماه به اجرای طرح مانده بود، ما معمولاً هر شب در این کارگروه جلسه داشتیم و پیشنهادات و نظرات‌مان را در این جلسات مطرح می‌کردیم. این جلسات یا با حضور رئیس‌جمهور یا با حضور معاون اول و وزرا تشکیل می‌شد.

● جلسات کارگروه تحولات اقتصادی چه روزهایی تشکیل می‌شد؟

این جلسات در سال‌های ۸۸-۸۷ هفتگی و ساعت ۷ و نیم صبح سه‌شنبه برگزار می‌شد، اما بعد از اینکه کار دائمی شد تقریباً هر شب جلسه داشتیم. جلسات هم از ساعت حدود ۶ عصر آغاز و تا حوالی ۹ شب ادامه داشت. جلسات کارگروه هدفمندی هم گاهی در دفتر معاون اول برگزار می‌شد و گاهی اوقات نیز با دعوت رئیس‌جمهور در دفتر ایشان برگزار می‌شد و تا حدود ۱۰ شب ادامه داشت. شبی که قرار بود هدفمندی اجرا شود، جلسه کارگروه هدفمندی در دفتر معاون اول برگزار شد. آن شب دیگر می‌دانستیم که قرار است اجرای هدفمندی شروع شود. آقای احمدی‌نژاد همان شب مصاحبه تلویزیونی داشت و قرار بود این موضوع آنجا اعلام شود.

هر کدام سهمیه مشخصی داشتند فقط فروش آرد سهمیه‌ای شان بود. برآوردها نشان می‌داد حدود ۱۰ هزار نانوايي فقط آرد می‌فروشدند. از طرف دیگر در حوزه تولید گندم چون گندم با قیمت تضمینی توسط دولت خریداری می‌شد مشکلات عدیده‌ای وجود داشت. به طوری که مشکلات در کل زنجیره گندم -آرد- و نان مشاهده می‌شد. راهبردی که برای اصلاح قیمت اتخاذ شد این بود که قیمت آرد را به قیمت خرید تضمینی گندم که در آن سال ۲۵۰ تومان بود برسانیم و دولت را از فرایندهای عملیاتی خرید گندم و فروش به کارخانجات آرد و سپس فروش به نانوايي‌ها خارج کنیم ولی بر تمام فرایند نظارت صورت گیرد. بنا شد یارانه پرداختی به این فرایند که در آن سال حدود ۳۲۰۰ میلیارد تومان در بودجه دولت منظور می‌شد به صورت یکسان به تمام افراد پرداخت شود. به همین دلیل معادل ۵ هزار تومان یارانه نقدی به عدد یارانه مورد نظر برای حامل‌های انرژی اضافه شد و یارانه نقدی به ۴۵۵۰۰ تومان افزایش یافت. البته چون تعداد افراد متقاضی یارانه در شروع حدود ۶۳ میلیون نفر بود، لذا این عدد کمی فراتر از سرانه آن می‌شد. از طرف دیگر قیمت سوخت برای نانوايي‌ها تغییر چندانی نکرد و در شروع طرح قرار شد آرد به صورت اعتبار به نانوايي‌ها داده شود. این

برش

دلیل تعویق اجرای هدفمندی یارانه‌ها در سال ۸۸

فضای سال ۸۸ کاملاً انتخاباتی بود و قاعدتاً کارکردن در این شرایط خیلی سخت بود. ضمن اینکه مجلس هم به خاطر نزدیکی به انتخابات همکاری لازم را با ما نمی‌کرد و منتظر نتایج انتخابات بود. مثلاً خود مجلسی‌ها در کمیسیون‌ها اعلام می‌کردند منتظریم ببینیم نتایج انتخابات چه می‌شود. برای همین کار اجرایی طرح تا برگزاری انتخابات به تعویق افتاد. بعد از برگزاری انتخابات و از نیمه دوم سال ۸۸ مجدداً کار را ادامه دادیم و در نهایت توانستیم در سال ۸۸ لایحه را به تصویب مجلس برسانیم، جمع بندی ما این شد که طرح در لایحه بودجه ۸۸ دیده شود تا بتوانیم اجرای آن را از سال ۸۹ آغاز کنیم. بعد از این اقدامات چندین بار به طور رسمی اعلام کردیم و فقط گفتیم اجرای طرح در نیمه دوم سال ۸۹ خواهد بود.